

Організація праці дітей на ділянці дошкільного закладу у весняний період

Весна — прекрасна пора року, що дарує нам чудову нагоду долучити дітей до праці у природі, розширити їх природничі знання, навчити бачити красу навколишнього світу, любити та берегти його. Навесні можна здійснити з дошкільниками багато цікавої та корисної роботи на ділянці дитячого садка. За умови належної організації така робота не тільки слугуватиме джерелом позитивних емоцій у дітей, а й сприятиме їх інтелектуальному, духовному та фізичному розвитку.

Весняні місяці — оптимальний час для посадки рослин. Ця робота зазвичай викликає неабиякий інтерес у дітей. Тож, вихователям слід обов'язково долучати до неї своїх вихованців. Під час посадки рослин на городі або у квітнику, а відтак догляду за ними у дітей формується система знань про рослинний світ, зокрема:

- про його закономірності та розмаїття;
- про стадії розвитку рослин та їхню будову;
- про сезонні зміни у природі.

Діти вчаться встановлювати зв'язки між окремими явищами, зокрема, між умовами зростання та інтенсивністю розвитку рослин. Дошкільники на практиці засвоюють знання про залежність стану всього живого від задоволення його потреб, дізнаються про роль людини у природі. Зрозумівши ці зв'язки, діти більш свідомо ставитимуться до природи.

Навесні природа стрімко відроджується після тривалого зимового сну. Споглядання динамічних змін у природі сприяє розвитку у дітей таких важливих якостей, як спостережливість, кмітливість, допитливість.

Під час праці у квітнику, саду або на городі у дошкільників формуються практичні навички догляду за рослинами, а також розвиваються важливі інтелектуальні вміння. Зокрема, діти вчаться:

- * планувати роботу;
- * підбирати матеріали та інструменти, необхідні для виконання певних дій;
- * розподіляти у часі окремі етапи роботи;
- * розподіляти функції та знаряддя праці між учасниками процесу;
- * адекватно оцінювати результати роботи тощо.

Завдяки колективній праці, яка передбачає взаємодопомогу, у дошкільників формуються також комунікативні навички.

Весняною порою рослини швидко розвиваються — з насінин з'являються пагони, підростає розсада, на гілках кущів і дерев набубнявіють бруньки, розпускаються перші листочки та квітки.

Діти мають змогу швидко побачити результат своєї праці на городі або у саду. Вони відчувають значущість докладених зусиль і, як наслідок, стають більш активними та самостійними.

Праця у природі корисна і для фізичного розвитку дітей, адже вона потребує перебування на повітрі, сприяє зміцненню нервової системи, передбачає зміну видів діяльності, а отже — виконання та відпрацювання різних рухів тощо.

Плануючи працю дітей у природі, необхідно враховувати такі важливі моменти:

- характер праці;
- тривалість та обсяг роботи;
- способи залучення дітей до праці та організації їх взаємодії;
- методи і прийоми виховання.

Праця дітей у квітнику, саду та на городі має бути різноманітною, посильною та регулярною. Варто пам'ятати, що тільки різноманітна за змістом праця викликає у дітей живий інтерес та бажання долучитися до неї.

Завдання необхідно ускладнювати поступово. Фізичні зусилля, докладені дітьми для їх виконання, не повинні викликати перевтому. Інакше у дітей виникне негативне ставлення до трудових завдань. Тривалість праці залежить від її характеру і віку дітей. Вона може бути такою:

- у молодшій групі — 5 — 7 хвилин;
- у середній групі — 10-15 хвилин з невеликим відпочинком залежно від характеру праці;
- * в у старшій групі — 15 — 25 хвилин з перервою на відпочинок або зміною характеру праці.

Знаряддя праці мають бути безпечні і відповідати віковим особливостям дітей. Не варто використовувати іграшковий інвентар — ним важко і незручно працювати.

Зміст праці у природі навесні дітей молодшого дошкільного віку (молодша та середня групи):

- * висаджування розсади у відкритий ґрунт
- * посів овочевих культур
- * висаджування цибулі та часнику
- * посів квітів
- * зняття захисних покрівель з рослин після зими
- * поливання дерев, кущів і розсади

Зміст праці у природі навесні дітей старшого дошкільного віку (старша група):

- * прибирання ділянки
- * підготовка ґрунту до посадки та посіву — перекопування, розпушування
- * догляд за рослинами — прополка, підгортання,
- * прорідження, мульчування
- * посів квітів та овочевих культур
- * висаджування картоплі, цибулі та часнику
- * висаджування розсади у відкритий ґрунт
- * висаджування кімнатних рослин у відкритий ґрунт
- * висаджування дерев та кущів
- * поливання дерев, кущів і розсади
- * зняття захисних покрівель з рослин після зими

Вихователь має регулярно залучати до праці у природі кожну дитину, а також раціонально розподіляти завдання між групами

дітей. Трудові завдання доцільно поєднувати з різними цікавими прийомами освітньої роботи.

Так, у роботі з дітьми як молодшого, так і старшого дошкільного віку доцільно використовувати тематичні загадки, прислів'я, приказки та ігри — «Знайди за описом», «Вгадай, не помилися», «Вершки та корінці» тощо.

Надзвичайно ефективним є поєднання спостережень за розвитком рослин з читанням художніх творів відповідної тематики — віршів, казок та оповідань. Наприклад, посіявши огірки або висадивши у ґрунт їх розсаду (а робити це потрібно наприкінці квітня або на початку травня), варто звернути увагу дітей на особливості цієї овочевої культури, а потім прочитати казку чи оповідання про неї. Тематичні читання будуть доцільні й під час догляду за рослиною. Такий підхід дасть змогу розширити уявлення дітей про світ рослин.

Після зими важливо вчасно розпочати весняні роботи на ділянці дошкільного закладу — прибирання, скопування, рихлення, мульчування, посів, посадки, живлення тощо. Адже від цього залежить майбутній стан квітників, городу та саду. Розглянемо, що насамперед потрібно зробити весняної пори та до чого можна залучити дошкільників.

Весна — час великого прибирання території дошкільного закладу. Старе листя, сухі рослини, залишки покривного матеріалу, інше садове сміття прибирають вже після закінчення заморозків. Під час прибирання на ділянках слід ви-рвати з корінням молоді бур'яни, доки вони не зміцніли та не зацвіли. Цю роботу можна виконувати спільно з дошкільниками.

Наприкінці березня та на початку квітня, коли земля розмерзлася, закладають компост. Компостну яму влаштовують на рівному місці, захищеному від опадів. До компостної ями скидають залишки рослин, якими були вкриті на зиму кущі та дерева. З часом компост стане чудовим підживленням для рослин і захистом від

шкідників. Відходи, зібрані у компостній ямі, заливають невеликими дозами води через незначні проміжки часу. На поверхні компостної ями можна посадити кабачки, патисони, гарбузи, витку настурцію. Ці рослини пришвидшують визрівання компосту та маскують непривабливу зовні ділянку.

Зазначимо, що ранньої весни підживлення, а також мульчування потребують передусім багаторічні рослини, кущі та дерева, які цвітуть пізніше навесні або на початку літа.

З настанням весни починаються посівні та посадочні роботи. Так, вже у середині березня потрібно разом з дітьми посіяти у спеціальних ємкостях розсаду різних овочів — цибулі, перця, баклажанів, салату, базиліку, різних сортів капусти (червоноголової, савойської, броколі, цвітної, кольрабі). Наприкінці місяця сіють розсаду помідорів та капусти пізньостиглих сортів. Пам'ятайте, що ємкості з першими сходами потрібно винести у прохолодне приміщення, що є умовою подальшого правильного розвитку рослин.

У середині квітня з'являються ранні сходи моркви, петрушки, шпинату, салату, кропу, висіяних напередодні зими. Землю на грядках, де вони ростуть, необхідно розрихлити. На ділянці зимувала і цибулябатун. Її потрібно звільнити від захисного покриття — сухого гілля та листя. Зазвичай дітям до вподоби така робота.

У квітні висаджують у ґрунт розсаду багатьох рослин. Виконувати цю роботу слід разом із дітьми. Покажіть малятам, якими тендітними є молоді рослини, що з'явилися із насінин у теплому приміщенні групи. Наголосіть на тому, що вони потребують пильної уваги і турботи. Зокрема, перш ніж висадити розсаду у відкритий ґрунт, її варто привчити до нового температурного режиму. Для цього за 7 — 10 днів до висадження обмежують полив та поступово збільшують час провітрювання. Висаджують розсаду у ґрунт у похмурі дні — на сонці вона може засохнути.

Діти старшого дошкільного віку з особливим інтересом і старанністю працюють на городі. Вихователь має правильно організувати спільну працю дітей. Доцільним є такий розподіл обов'язків:

- перша група дітей доставляє на візочку ємкості з розсадою та розташовує їх якомога ближче до місця посадки, щоб іншим дітям було зручно брати рослини;
- друга група намічає рядочки чи робить лунки;
- третя група висаджує та поливає рослини.

На очах у дітей ділянка землі перетворюється на зелений килим. Діти отримують справжню насолоду, споглядаючи результат своїх зусиль. Коли роботу завершено, вихователь має об'єктивно оцінити працю дошкільників і, незалежно від перебігу роботи, обов'язково похвалити їх за старанність та акуратність.

Важливо, щоб під час праці у природі діти не лише набували практичних навичок, а й отримували знання. Вихователь повинен пояснювати причину або мету кожної виконуваної дії, наприклад:

- розсаду «переселяють» у ґрунт у похмурі дні, а якщо погода сонячна, то вранці або увечері; інакше, одразу потрапивши на яскраве сонечко, рослини засохнуть;
- за кілька годин до посадки розсаду рясно поливають для того, щоб грудочки землі міцно трималися біля корінця;
- поливши посаджену рослину, вологе місце засипають сухою землею, щоб запобігти випаровуванню.

Праця на городі — чудова нагода закріпити вміння дітей розрізняти і правильно називати рослини.

Дітей старшого дошкільного віку доцільно ознайомити з будовою рослин, зокрема їх кореневою системою, а також впливом погодних умов на стан рослин.

Працюючи на городі з дошкільниками, вихователю слід активно спілкуватися з ними — разом уважно розглядати рослини, визначати їхні властивості (колір, величину, форму), спільні та відмінні риси, пригадувати перебіг розвитку тої чи тої рослини тощо.

Цікавою формою організації праці у природі з дошкільниками є експеримент. Існує чимало простих та водночас захопливих способів його проведення. Наприклад, можна посіяти на двох сусідніх грядках горох. Засіваючи першу грядку, використати пророщений горох, а засіваючи другу — його сухе насіння. Потім необхідно поспостерігати разом з дітьми, на якій грядці горох зійде швидше, та допомогти їм зрозуміти, чому так відбулося. Замість гороху можна посадити звичайні та пророщені бульби картоплі.

Зазначимо, що картопля — бажаний овоч на дитячому городі. Саджаючи її або доглядаючи за нею, можна знайти чимало ідей для занять з дітьми. Наприкінці березня або на початку квітня картоплю переносять з підвалу у приміщення з підвищеною температурою і вологістю, щоб пришвидшити розвиток паростків. Відбирають картоплини, які різняться кольором (білі, жовті, рожеві, червоні, темно-фіолетові) і формою (круглі, овальні, пласкі, видовжені), та розглядають їх разом з дітьми. Визначаючи ознаки цих овочів діти зможуть закріпити вміння розрізняти кольори та форми предметів. Варто поспостерігати, як у картоплі з'являються паростки. Звернути увагу дітей на те, що колір і розмір паростків відповідають кольору та розміру картоплини, па яких вони з'явилися. Зазначимо, що бульби картоплі готові до посадки наприкінці квітня або на початку травня.

У травні час садити гарбузи. Їх можна посіяти не лише на городі, але і вздовж огорожі та між майданчиками на території дошкільного закладу. Декоративні сорти гарбузів доречні поблизу опор або веранди. Коли гарбузи розростуться, вони не лише прикрасять територію, а й створять затінок.

Запропоновані методи роботи з дошкільниками зроблять їх працю на городі цікавою та емоційно насиченою.

З настанням перших теплих днів розпочинають роботу у квітнику — розпушують та оновлюють ґрунт, висапують бур'яни, додають добрива, обрізають минулорічні стебла багаторічних рослин

(флоксів, хризантем, айстр тощо). Зазначимо, що живлення рослин дорослі проводять без участі дітей.

У березні та на початку квітня сіють розсаду квітів, а також висаджують у ґрунт цибулини рослин, які цвітуть улітку, — декоративної цибулі, лілей тощо. У торгівельній мережі представлено широкий асортимент насіння квітів. Однак не варто намагатися посіяти якомога більше їх видів і сортів. Плануючи дитячий квітник, слід послугуватися здоровим глуздом та почуттям міри. Адже за умови творчого підходу до планування квітників територію можна прикрасити і одним видом квітів. Добре сплановані квітники надають території дитячого садка привабливості і навіть чарівності. Творчо і вдумливо підібрані декоративні рослини слугуватимуть багатим матеріалом для занять із дітьми у природі.

Зазвичай квітники розташовують біля центрального входу або на відкритому сонячному місці. Однак їх можна розбивати на будь-якій вільній ділянці території дошкільного закладу. Квітники можуть мати найрізноманітніші форми:

— геометричну — квадратну, овальну, круглу, прямокутну, трикутну;

— довільну — у вигляді метелика, машинки тощо. Найбільш зручним в умовах дитячого садка є квітник у вигляді вузької (завширшки 2-3 метри) смуги вздовж паркана або доріжки. Біля такого квітника діти зможуть зручно розміститися під час роботи — посіву, висадження розсади, рихлення, прополювання, поливу.

Визначившись із розташуванням і формою квітника, починають готувати ґрунт до посіву та посадки квітів. Цю роботу можна виконувати разом із дітьми. Необхідно окреслити межі квітника, допомогти дітям скопати землю й вибрати бур'яни. Важливо стежити, щоб діти працювали охайно. Зокрема, порадити їм не кидати бур'яни поруч із квітником, а одразу складати у відро.

Перед посівом квітів та висаджуванням розсади вирівнюють поверхню квітника та проводять борозни або роблять лунки. Роздають дітям насіння квітів або стаканчики з розсадою та

пояснюють, яким чином слід саджати рослини — рядками або групами.

У центрі або на задньому плані квітника (якщо він прилягає до стіни або паркана) саджають високі рослини, у середній частині — дещо нижчі, а біля краю — низькорослі. Дітям обов'язково слід пояснити причину такого розташування квітів — розповісти про життєдайну силу сонця і його значення для розвитку рослин, показати, що у випадку ярусного розташування високі рослини не затуляють сонця своїм сусідам, і всі отримують достатньо світла і тепла для життя та розвитку.

Якщо ґрунт вологий, поливати квітник не треба. Інакше слід запропонувати дітям полити його з лійок, що мають дрібні ситечка. Відтак попросити дітей розрихлити землю, щоб допомогти молодим паросткам пробитися нагору. Далі варто поставити прапорці, аби не забути, де що посаджено.

Залежно від погоди ніжні паростки однорічних квітів з'являться впродовж одного-двох тижнів. Догляд за квітником полягатиме у своєчасному прополюванні, поливі й розрихлюванні. Ця справа може здатися дошкільникам нудною та одноманітною. Тому, залучаючи дитину до такої праці, важливо підтримувати її інтерес до землеробства у цілому. Дітям можна запропонувати чимало казкових сце-наріїв виконання трудових завдань, зокрема:

- * врятувати квіточку від спраги, напоївши її водичкою у спеку;
- * звільнити квіточки від злих загарбників — бур'янів;
- * підготувати для рослин м'яку постіль — пухку земельку, щоб відпочивши, вони змогли зробити дітям цінні дарунки — чудові квіточки.

Малятам буде цікавіше працювати, якщо у квітнику «житимуть», скажімо, керамічний зайчик або їжачок.

Перше прополювання, коли ще важко відрізнити паростки бур'яну від квітів, вихователь робить самостійно. Якщо рослини висіяні дуже густо, їх проріджують.

Спостерігаючи за своїм квітником, діти ознайомляться з різними формами життя квітів. Соняшник стоїть упевнено, не згинаючись

під вітром і зливою. Настурція розкидає свою пишну зелень, відвойовуючи все більше місця під сонцем. Кручені паничі міцно чіпляються тонкими пагонами за будь-яку опору. Ще вчора вони рясно квітли, а сьогодні не відкрили жодного бутона. Що ж сталося? Варто пояснити дітям, що є рослини, які реагують на зміну погоди — коли похмуро і дощить, вони згортають свої квітки. Дошкільникам буде цікаво дізнатися про квіти, які реагують на рух сонця або розпускаються, коли воно сідає. Такі різні, квіти однаково потребують вологи, сонця й добрив. А також турботи дошкільника-квітникаря.

Вихователю можна спланувати проведення кількох занять з художньої творчості на повітрі та разом із дітьми оіогтти краї квітника камінням, фрагментами кераміки, іит мінками сом імсїїсгрувати навколо нього невисокий тин.

Сад — чарівне місце для дітей, де вони пізнають життя рослин, проводять перші наукові дослідження і долучаються до таємниць природи. Гра, дослідження, відпочинок або праця у саду — це перші наочні заняття дошкільників у природі, які сприяють розвитку сенсорних відчуттів, інтелекту, емоційної сфери, а також вихованню бережного ставлення до довкілля.

На початку березня у саду дошкільного закладу необхідно провести санітарну обрізку дерев і кущів. Закінчити її слід до початку активної вегетації рослин.

Якщо дерева та кущі за зиму сильно підмерзли, поспішати з обрізкою не варто. Слід зачекати, доки почнуть розвиватися бруньки. Тоді буде видно, які само гілки вимерзли, їх потрібно повністю вирізати. Цю роботу виконує двірник. А от зібрати вирізані сухі гілки та віднести їх на смітник можуть діти разом із вихователем. Місця зрізу гілок необхідно замазати садовим варом. Доцільно одягнути на стовбури дерев ловчі пояси від шкідників.

Ґрунт навколо стовбурів, який було замульчовано з осені для захисту коренів плодкових дерев, розчищають, перекопують, розрихлюють та систематично звільняють від бур'янів. Щоб захистити

стовбури дерев і кущів від сонячних опіків, у березні необхідно побілити їх розчином вапна.

Молоді деревця та кущі, посаджені дошкільниками спільно з дорослими восени, потребують підживлення. В умовах дитячого садка для цього використовують органічні добрива.

Щороку весною в багатьох дошкільних закладах садять нові дерева та кущі натомість тих, що вимерзли, поламалися від снігу та льоду. Однак не всі дошкільні заклади мають змогу придбати саджанці. У такому випадку слід використати посадковий матеріал, який діти виростили взимку з гілочок.

Під деревами можна посіяти трави та квіти, які легко переносять тінь і сухість, — барвінок, герань, конвалію, медуницю, звіробій, багаторічні фіалки тощо. Ці рослини вирізняються насиченою кольоровою гамою та тривалим часом цвітіння, що слугуватиме прикрасою саду та джерелом радості для дітей.

Дуже важливо з раннього віку виховувати у дітей культуру праці. Скопуючи землю, поливаючи рослини або посипаючи доріжки піском, діти мають діяти акуратно, стежити, щоб одяг не забруднювався, а ділянка, де вони працюють, залишалася охайною. Якщо дитина забруднилася або перед нею постали труднощі у виконанні якогось завдання, вона починає переживати через свою незграбність або неумілість, що може призвести до небажаних наслідків. Так, дитина, яку спіткала невдача, намагатиметься уникати роботи, а це чинить негативний вплив на виховання працьовитості.

Щоб запобігти таким випадкам, вихователь має завчасно попередити дітей про можливі помилки у діях, їх небажані наслідки та способи їх запобігання. Перш ніж розпочати працю, потрібно перевірити, чи вдягнули діти робочий одяг — фартушки, рукавички тощо. Коли діти набирають воду у відерця, варто нагадати, до якого рівня можна наливати її, щоб не розплескати на шляху до городу чи квітника. Слід завчасно підготувати все, що може знадобитися для прибирання, — совок, віник, ганчірку, рушник для витирання рук

тощо. Якщо дитина через необережність припуститься помилки під час роботи, потрібні речі для її виправлення мають бути наповхваті. Керуючи процесом роботи, вихователь має привчати дітей працювати ретельно, спокійно, не відволікаючись. Це сприятиме вихованню у них охайності та виробленню вміння стежити за собою. І головне — у дітей розвиватиметься схильність до трудових зусиль.